

ૐ
શ્રી પરમકૃપાળુદેવાય નમઃ
નાટક સમયસાર
શિબિર - ૨
ઉત્થાનિકા (૮-૧૯)

Model Answer Paper

Marks: 50

Paper તપાસતી વખતે Model Answer Paperમાં આપવામાં આવેલા pointsને વફાદાર રહેવું. જુદાં જુદાં options આપવામાં આવ્યાં છે જેથી તપાસવામાં સરળતા રહે. તેમાંથી કોઈ પણ option લખ્યું હોય, તેનો ભાવ આવી જતો હોય, તો marks આપવા.

(I) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં પહેલો શબ્દ (a) આડો અને બીજો શબ્દ (b) ઊભો લખવાનો છે.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે ½ mark આપવો.

૧. (a) ઈષ્ટોપદેશ (b) સુરેશ

૨. (a) માન્યતા (b) ચિંતા

૩. (a) નિજપક્ષ (b) નિશ્ચય

૪. (a) શ્રવણ (b) આશ્રવ

૫. (a) ભરમ (b) ગણધર

(II) સાચો જવાબ પસંદ કરો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

૧. (c) પ્રજમિશ્રિત હિન્દી

૨. (b) સ્વરૂપદૃષ્ટિએ સદા

૩. (b) આકાંક્ષા ન હોય

૪. (d) દ્રવ્યદૃષ્ટિ

૫. (a) ભોગ સેવી

(III) નીચે આપેલ શબ્દો અને તેના અર્થનાં જોડકાં બનાવો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે ½ mark આપવો.

૧) g ૨) a ૩) b ૪) h ૫) f ૬) j ૭) i ૮) d ૯) e ૧૦) c

(IV) નીચેનું કથન સાચું છે કે ખોટું તે લખો. ખોટું હોય તો તેનું કારણ દર્શાવો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

False લખ્યું હોય પણ કારણ ન લખ્યું હોય અથવા ખોટું કારણ લખ્યું હોય તો 0 mark આપવો. True માટે કારણ અપેક્ષિત નથી.

૧. False. કર્તવ્યબુદ્ધિ હોય / કર્તાબુદ્ધિ ન હોય

૨. False. સાધક માટે શુદ્ધાત્મા એકમાત્ર વંડર ઑફ ધ વર્લ્ડ છે.

૩. False. શુદ્ધ વ્યવહાર એ શુદ્ધ નિશ્ચયનું ઉત્પાદક નહીં, પ્રતિપાદક છે.

૪. False. આત્મજ્ઞાનને કારણે શરીર, કર્મ, વિભાવોથી ભિન્નપણું વેદાયું. / આત્મસ્વરૂપ તો શરીર, કર્મ, વિભાવોથી સદા ભિન્ન છે.

૫. True.

(V) નીચેનાં દૃષ્ટાંતોનો માત્ર પરમાર્થ લખો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

૧. સમ્યગ્દૃષ્ટિને આત્માની એવી દૃઢ પ્રતીતિ વર્તે છે કે એમણે સ્મરણ કે વિચાર પણ કરવા પડતાં નથી. / કોઈ ઉદય કે ક્રિયા સમ્યગ્દૃષ્ટિની પ્રતીતિને બદલી શકતાં નથી. / સમ્યગ્દૃષ્ટિની પ્રતીતિ વિપરીત ઉદયમાં પણ સ્થિર રહે છે.

૨. અનુભવ મિથ્યાત્વ દૂર કરી સમ્યગ્દર્શન પમાડે છે.

૩. જ્ઞાનીના ભોગ પણ નિર્જરાનો હેતુ છે. / ભોગપ્રવૃત્તિ વખતે પણ જ્ઞાની નુકસાનને બદલે લાભ કરે છે.

૪. જ્યારે આત્માનો મહિમા વધશે ત્યારે આપણું ચિત્ત આત્મામાં જ રહેશે, જગતમાં નહીં. / આત્માનો મહિમા વધતાં જગત નીરસ ભાસે છે.

૫. સમ્યગ્દૃષ્ટિને શુદ્ધાત્મામાં પોતાપણું સ્થપાયું હોવાથી તેઓ:

પરથી સુખી થતા નથી

- ½ mark

સ્વરૂપથી સુખી થાય છે.

- ½ mark

(VI) નાટક સમયસારનો મહિમા દર્શાવતા નીચેના શબ્દોનો અર્થ લખો.

Marks: 5

દરેક સાચા જવાબ માટે 1 mark આપવો.

૧. મોક્ષમાર્ગે ચાલવાના ઈચ્છુક માટે શુકન છે. / મોક્ષમાં જવાને માટે સીડીરૂપ છે. / મોક્ષમાં જવા માટે સહારારૂપ છે.

૨. કર્મરૂપી વિકારનું વમન કરે છે. / વિકારોથી ભેદજ્ઞાન કરાવી શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપનો લક્ષ કરાવે છે.

૩. એના રસરૂપ જળમાં વિદ્વાનો મીઠાની જેમ ઓગળી જાય છે. / આ ગ્રંથના રસનું પાન કરીને પંડિતો આનંદસાગરમાં લીન થઈ જાય છે. / મુમુક્ષુ જીવ મીઠાની જેમ ઓગળી જાય છે. / મીઠું જેમ પાણીમાં ઓગળી જાય છે તેમ જ્ઞાનીઓ સ્વરૂપમાં લીન થઈ જાય છે. / ચિત્તવૃત્તિ આત્મસ્વરૂપમાં લીન - લય પામે છે. / વર્તમાન દશા અંતરમાં લીન બને છે.

૪. જેને આ ગ્રંથરૂપી પાંખો પ્રાપ્ત નથી થઈ તેઓ જગતરૂપ શિકારીની જાળમાં ફસાઈ રહે છે. / જેની આવી દૃષ્ટિ નથી તે વિકારોમાં મગ્ન રહી ળજના ચક્કરમાં રખડે છે. / જેને આ ગ્રંથરૂપી પાંખો પ્રાપ્ત નથી તેઓ પરસંયોગ - પર્યાયમાં અટકીને ફસાઈ જાય છે.

૫. આ નાટકગ્રંથને સાંભળતાં હૈયાનાં કમાડ, દરવાજા ખૂલી જાય છે. / જેમ રેલવેની ફાટક ઉઘાડે તો આગળ જવાય તેમ આ ગ્રંથના વાંચન - શ્રવણથી હૃદયનાં દ્વાર ખૂલે છે.

(VII) એક વાક્યમાં જવાબ લખો.

Marks: 5

૧. કુકવિ - જેની કાવ્યરચના રાગવૃદ્ધિ કરે.

- ½ mark

સુકવિ - જેમની કાવ્યરચના અંતર્મુખી કરે.

- ½ mark

૨. જેથી આપણે પોતાને તપાસી શકીએ. / સમ્યગ્દૃષ્ટિનો મહિમા વધારવા માટે મિથ્યાદૃષ્ટિનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે.

- 1 mark

૩. માયાથી કુટિલ છે.

- ½ mark

તેનું હૃદય કોઘથી તપ્ત રહે છે.

- ½ mark

૪. મોક્ષ / સિદ્ધ ભગવાન / જિનેશ્વર ભગવાન

- ½ mark

મોક્ષમાર્ગ / જિનેશ્વર ભગવાનના માર્ગને

- ½ mark

૫. રાણી કેન નોટ ભરે પાણી. ઈફ ભરે પાણી, - નોટ રાણી. / રાણી ન ભરે પાણી. જો ભરે પાણી, તો તે નથી રાણી.

- 1 mark

(VIII) મીમાંસા

Marks: 15

૧. ગ્રંથકર્તાની લઘુતા અને ભક્તિ

(a) દૃષ્ટાંત - કોઈ મૂર્ખ મનુષ્ય નાવ હોવા છતાં પોતાના ભુજાબળથી મહા સમુદ્રને તરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

- 1 mark

પરમાર્થ - ગ્રંથકર્તા કહે છે કે હું મંદબુદ્ધિવાળો આ નાટકગ્રંથનો આરંભ કરી બેઠો છું. વિદ્વાનો, બીજા ગુણવાન પુરુષો મારી મશ્કરી કરશે, મને પાગલ કહેશે. / હું અલ્પબુદ્ધિવાળો છું, આ ગ્રંથનું કાર્ય કરી ખરેખર તો હું મારી મૂર્ખતાનું જ પ્રદર્શન કરું છું. / મારામાં આચાર્યકોટિનું સામર્થ્ય નથી છતાં પુદ્ગલના પ્રેમીઓ, જેમના શ્રવણનું પણ ઠેકાણું નથી તેઓમાં શુદ્ધાત્માનો મહિમા અને વેદનનાં સ્વપ્ન ઊભા કરવાનો પ્રયત્ન કરવારૂપ મોટું કાર્ય કરવા બેઠો છું.

- 1 mark

(b) દૃષ્ટાંત - કોઈ દેશના રહેવાસી જેવી ભાષા બોલે છે તેવી જ તેના બાળકો તેની પાસે રહી શીખી લે છે. / બાળક પિતાનું પડખું સેવી ઝટ તેમની ભાષા ગ્રહણ કરી લે છે.

- 1 mark

પરમાર્થ - મને ગુરુપરંપરાથી જેવું અર્થજ્ઞાન થયું છે તેવું જ કહેવા મારી બુદ્ધિ તત્પર થઈ છે. / આ કાર્ય થશે કારણ કે મારા ગુરુએ આ ગ્રંથનો અર્થ મને કહ્યો છે. તે પ્રમાણે કહેવા મારી બુદ્ધિ સજગ, સાવધાન થઈ છે. / મૂળ ગ્રંથની શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્ય, શ્રી રાજમલ પાંડેજી દ્વારા લખાયેલ ટીકા વાંચી આ પ્રમાણે કહેવા હું તત્પર થયો છું.

- 1 mark

(c) ૧. ક્યારેક સુમતિ, સુવિચાર, સુબુદ્ધિરૂપ પ્રગટ થઈને કુવિચારને દૂર કરે છે.

૨. ક્યારેક વિમલ જ્યોતિ થઈને અંતરને પ્રકાશથી ભરી દે છે.

૩. કોઈ વાર દયાળુ થઈને ચિત્તને દયાળુ બનાવે છે. / કરુણા, ક્રોધભ્રતા, જીવમૈત્રીરૂપે પ્રગટ થાય છે.

૪. કોઈ વાર અનુભવની પિપાસારૂપ થઈને આંખોને સ્થિર કરે છે. / આત્મલગનીરૂપ બની આંખો તથા જ્ઞાનનેત્ર - ચિત્તને આત્મસન્મુખ કરે છે, અંતર્મુખ કરે છે, ઉપયોગ સૂક્ષ્મ કરે છે.

૫. કોઈ વાર આરતીરૂપ બનીને પ્રભુ સન્મુખ આવે છે.

૬. કોઈ વાર સુંદર વચનોથી સ્તોત્ર બોલે છે. / વાણીરૂપ બનીને ગ્રંથરચનારૂપે પ્રગટ થાય છે.

આમાંથી કોઈ પણ એક લખ્યું હોય તો ½ mark આપવો અને બે લખ્યાં હોય તો 1 mark આપવો.

૨. અનુભવની વિધિ

(a) દૃષ્ટાંત - બોક્સમાં રહેલા મોબાઈલ તપાસતાં બીજાના મોબાઈલ માટે આ મારો નથી એમ થાય છે અને પોતાનો મોબાઈલ દેખાતાં આ મારો છે એમ વિચાર આવે છે.

- 1 mark

પરમાર્થ - તત્ત્વનિર્ણયના બે પ્રકાર છે :

૧) નાસ્તિરૂપ - હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી.

- ½ mark

૨) અસ્તિરૂપ - હું શુદ્ધ ચૈતન્ય છું.

- ½ mark

(b) દૃષ્ટાંત - દિવાસળી દ્વારા જ્યોતિ પ્રગટાવ્યા પછી દીવાસળી પણ બુઝાઈ જાય છે.

- 1 mark

પરમાર્થ - પ્રેમવશ આત્મવિચાર, ચિંતન, ભેદજ્ઞાન કરતાં કરતાં મન પણ થાકી જાય છે, વિશ્રામ લે છે ત્યારે આત્માનો અનુભવ થાય છે. / આત્મવિચાર દ્વારા ધ્યાનજ્યોતિ પ્રગટે છે અને મન વિશ્રામ લે છે, વિચાર પણ બંધ થઈ જાય છે.

- 1 mark

(c) તે પોતાને શુદ્ધાત્મા / ત્રિકાળી માને છે.

- ½ mark

તે પોતાને શાંતિ - આનંદની પર્યાયરૂપ નથી માનતી.

- ½ mark

3. અનુભવનો મહિમા

(a) દરેક લાઈન માટે દૃષ્ટાંત અને પરમાર્થ બંને સાચાં હોય તો ½ mark આપવો, નહીં તો 0 mark આપવા.

	દૃષ્ટાંત (પતિપ્રતા સ્ત્રી દ્વારા કોની સેવા)	પરમાર્થ
શુદ્ધ નિશ્ચય	૧. પતિની	૨. અનુભવ
શુદ્ધ વ્યવહાર	૩. સાસુની	૪. હું જ્ઞાનમાત્ર છું. / હું ત્રિકાળી શુદ્ધ છું. / હું બંધ-મોક્ષરહિત છું.
અશુદ્ધ વ્યવહાર	૫. મહેમાનની	૬. હું રાગી છું. / દ્વેષી છું. / અપૂર્ણ છું.
વ્યવહારાભાસ	૭. પાડોશીની	૮. હું મનુષ્ય છું / પંચેન્દ્રિય છું.

(b) પંચામૃત ભોજન સંસારી જીવને આનંદ આપે છે, તેમ અનુભવ પણ પરમ સંતોષ, તૃપ્તિ આપે છે. / પંચામૃત ભોજનથી જેમ આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ આત્મામાં લીનતા, નિમગ્નતાથી આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે.

- 1 mark

પંચામૃત ભોજન વિકાર ઉપજાવે છે જ્યારે અનુભવ વિકારરહિત આનંદ આપે છે.

- 1 mark

(c) કારણ કે અનુભવરૂપી તીર્થે જવાથી પાપી પણ પાવન થાય છે. / ત્રિકાળી જ્ઞાનસ્વરૂપની રટના એ જ સાચી તીર્થયાત્રા છે. / આત્મા પવિત્રતાનું ધામ છે.

- 1 mark

* * *